

פרשת ראה

"רדי תא חתפת חותפ"

בפרשתנו התורה עוסקת במצות הצדקה, כמו שנאמר: "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיק האביון, כי פתוח תפתח את ירך לו" (דברים טו, ז-ח).

ובדבר הטעם שנקטה כאן התורה לשון כפולה - "פתוח תפתח", וכן בהמשך הפסוקים נאמר "נתון תיתן" תוברהלו ליפכהל שיש ונדמלל ידכ והזש, טשפה ררד לע י"שר ראבמ, (די 'ספ) "קינעת קנעה"ו, (ט 'ספ) את הנתינה "אפילו כמה פעמים", "אפילו מאה פעמים".

אולם בנוסף לדרך הפשט, ניתן גם לבאר זאת על פי דבריו הקדושים של מורנו הבעל שם טוב על הנאמר: ה"בקה רכ, תרחא אלו סדאה תועונת יפכ עעונתמ סדאה לש וליצש ששכש, (ה, אכק סילהת) "רליצ 'ה" נוהג עם האדם ממש כפי שהאדם נוהג עם זולתו.

וכן אמרו חז"ל (שבת קנא, ב) "שכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים", ולמדו זאת ממה שנאמר בפרשתנו: "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים יג, יח).

וכך היה שגור בפיהם של זקני החסידים שבדורות הקודמים: "אהוב יהודי - וה' יתברך יאהב אותך. עשה טובה ליהודי - וה' יתברך יטיב עמך. קרב יהודי - וה' יתברך יקרב אותך" (היום יום כז חשוון).

ולפי זה יש לומר שמה שנקטה התורה הלשון "פתוח תפתח", "נתון תיתן" ו"הענק תעניק", זהו כדי לרמוז לאדם שכאשר יפתח את ליבו ואת ידו, ויתן ויעניק מממונו לאחיו האביון, מיד יפתח לו הקב"ה את כל שערי השמים - שערי בריאות, שערי פרנסה טובה, שערי הצלחה ועוד ועוד. וכוונת התורה היא שכאשר "פתוח" לזולת, ממילא "תפתח" גם לעצמך, וכאשר "נתון" לזולת, ממילא "תיתן" גם לעצמך, וכאשר "הענק" לזולת, ממילא "תעניק" גם לעצמך.

ונקטה התורה ג' לשונות של נתינה (פתוח, נתון, העניק), כדי לרמוז שמי שיאחוז במידת הנתינה בכל כוחו, יזכה לקשור את עצמו עם ה' יתברך בקשר אמיץ וחזק שלא יתנתק לעולם, כדוגמת חבל השזור משלושה חוטים, שאינו מתנתק ואינו נקרע, כמו שכתוב: "והחוט המשולש לא במהרה ינתק" (קהלת ד, יב).

והנה לפי האמור, יובן באופן נפלא גם מה שמסופר בספר בראשית (פרק יט) על אנשי סדום, שכששמעו על האורחים (המלאכים) שבאו להתארח בצל קורתו של לוט, מיד "נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה" (פס' ד) "ויגשו לשבור הדלת" (פס' ט), ואז הכו אותם המלאכים בסנורים "וילאו למצוא הפתח" (אי' ספ).

והיינו משום שאנשי סדום חקקו חוק האוסר לתת מדרך כף רגל בעירם לעניים עוברי דרכים, באומרם: "ורמאו וזירכה פאו, (א, טק) וירדהנס האר" וננומממ רסחל אלא ונילא סיאב ויאש, סיכרד ירבע ונל המל" שכל מי שיתפס מחזיק ידו של עני בפת ישרף באש (פדר"א כה).

וזהו שאומרת התורה על אנשי סדום "ויבקשו לשבור הדלת", כי האות דל"ת רומזת לדלים ולעניים, שהרי דל"ת היא מלשון דלות (ראה שבת קד, א), ואנשי סדום ביקשו לשבור את הדלים והעניים, ולא לתת להם מדרך כף רגל בעירם. וכיון שאנשי סדום לא פתחו את ידם לעניים, על כן גם הקב"ה לא פתח בעדם את שערי השמים - "וילאו למצוא הפתח".

בדרך נוספת ניתן לבאר את מאמר התורה "ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ירך לו", על פי דברי ר' מאיר במדרש (קהלת רבה ה, כא) ש"כשאדם בא לעולם ידיו הן קפוצות (סגורות חזק) כלומר - כל העולם כולו שלי הוא, אני נוחלו. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות (פתוחות לרווחה) כלומר - לא נחלתי מן העולם הזה כלום".

וזהו שמזהירה התורה שאם בא לפניך אחיך האביון ומבקש את עזרתך "לא תקפוץ את ירך", כלומר שלא תישאר באותו המצב שבו נולדת שהיו יריך קפוצות חזק וחשבת שכל העולם אינו אלא שלך, אלא "פתוח" לאחיך את ליבך ואת ירך, ותשפיע לו מן הממון שנתן לך הקב"ה, כי ממילא בסוף ימיך בעל כורחך "תפתח את ירך" ככל הנפטרים שידיהם פתוחות לרווחה, ואינם לוקחים עמם מאומה מן העולם הזה, ומוטב לך לעשות זאת עוד בעודך חי כדי שתרוויח בפתיחת יד זו את הזכות הנפלאה של מצות הצדקה.

וזו עיקר עבודת האדם עלי אדמות, לשבר את מידת הקמצנות המושרשת בו מעת צאתו לאויר העולם, ולרכוש את מידת הנתינה.

